

telemben, hogy a kamatokat a korábbi, tehát a biztosítási végrehajtás telekkönyvi rangsoráig, vagy pedig a későbbi, tehát a kielégítési végrehajtási telekkönyvi rangsorig kell számítani. A helyes megoldás az, hogy a későbbi időpontig lejárt kamatokat lehessen kedvezményesen kielégíteni. A kielégítési végrehajtási jog telekkönyvi bekebelezése abszolút bizonyítékot képez a telekkönyvet betekintő bármely személy szemében arra nézve, hogy addig a napig tényleg járnak a kamatok. További szempont itt az, hogy a törvény arra akarja kényszeríteni a hitelezőt, hogy ne késlekedjen jogai érvényesítésével, mert a jogéletbe átment „kötelező kiméletlenség” elvénel fogva árveréshez a kielégítési végrehajtási zálogjogtól számított 3 év bőven elegendő. Amde árverést még nem kérhet az, akinek biztosítási végrehajtási joga van, de igen is kérhet az, akinek kielégítési végrehajtási joga van. A kielégítési végrehajtás után már a hitelező szuverén joga az árverés kérése. A biztosítási végrehajtástól a kielégítési végrehajtásig azonban nincs ily szuverén joga a hitelezőnek, mert hiszen addig, míg kielégítési végrehajtást nem tud kérni, késedelmeskedéssel nem vádolható. A kielégítési végrehajtásig lejárt kamatok eszerint az ügylet kötésekor rangsorban elégíthetők ki akkor is, ha a kielégítési végrehajtás és az árverés között 3 év eltelt. Az árveréstől visszafelé számított 3 évi kamat az általános szabályoknál fogva, míg a kielégítési végrehajtástól visszamenőleg bármely évre járó peresített kamat az 17. sz. teljesülési döntvény alapján jár, mindkét fajta kamat az ügylet kötésekor zálogjog rangsorában.

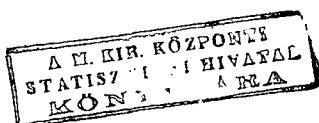
III. A Jt. 54. §. 2. pontja szerint a jelzálogjoggal biztosított kamatok közül az árverés napjáig lejárt, 3 évnél nem régebbi kamatok a tőkével együtt járnak az ügylet kötésekor rangsorban.

A Jt. 54. §. 3. pontja szerint a jelzálogjoggal biztosított egyéb kamatok csak az e célra bejegyzett külön biztosítéki jelzálogjog rangsorában járnak azon összeg erejéig, amennyi e célra be van kebelezve.

A kifejtettek szerint ebben az utóbbi keretrangorban azok a kamatok sorozandók, melyek akkor járnak, ha a kielégítési végrehajtás és az árverés között 3 évnél több idő telt el és ezen 3 éven *tuli* többletnek van meg nem fizetett kamata. Ez a többletkamat teendő bele a kamatbiztosítéki keret-rangsor helyébe.

Dr. Ladányi Sándor.

A Reichsgericht ítélete a fontvalorizáció kérdésében. A Reichsgericht, épúgy, mint a mi bíróságaink, tartózkodó álláspontot foglalt el idegen valuták valorizálására irányuló kereseti kérelmekkel szemben. Annál nagyobb feltűnést keltett a Reichsgericht 1933. június 21-én hozott I. 54/33. számú ítélete (közölve: Bank-Archiv XXXII. 460. és kivonatolva Deutsche Juristen-

Zeitung 1933. 1038.). Felperes az eladó engedményese volt, alperes a vevő, aki fonalárukat vásárolt. A szerződés utalt a szakmabeli szállítási és fizetési feltételekre (Lieferungs- und Zahlungsbedingungen des Verbandes Rheinisch-Westfälischer Baumwollspinner in Düsseldorf vom 5. Sept. 1930.) E feltételek szerint az idegen valutában történt számlázások, „soweit zulässig“, a követelt valutában egyenlítendő ki; kimondják továbbá ezek a feltételek azt is, hogy amennyiben ez nem volna lehetséges, a fizetésnek a B. G. B. 244. §-hoz képest a fizetési idő árfolyamon kell történnie. A számlázás angol fontban, a fizetés pedig mindenkor német pénzben történt. Aranykikötés a szerződésben nem volt. Noha, mint látjuk, éppen elég alap volt arra, hogy a bíróság, ha csak merőben a formalizmusokba akar kapaszkodni, mellőzze a valorizálást és a hitelezőre hárítson az általa választott valuta értékének ingadozásából eredő minden következményt; az adott esetben mégsem ez történt. Az elsőbíróság száz százalékig valorizált. A Reichsgericht, amely elé az ügy ugró felülvizsgálat révén került, feloldó határozatot hoz. Az indokolás mindenekelőtt avval a kérdéssel foglalkozik, angol vagy német jog alkalmazandó-e. A Reichsgericht az utóbbi mellett dönt. A felek németek, azok voltak a szerződéskötés idején is, a szerződés Németországban teljesítendő, a felek akarata — a feleknek ez a bíróság által vélelmezett akarata sokkal gyakrabban bukkan fel az ítéletben, mint minálunk — tehát nyilván a német jog alkalmazására irányult, nem az angol jogéra, amely ma is a font egyenlő font elvi álláspontján áll. Az elsőbíróság — folytatja tovább a Reichsgericht — abból indul ki, hogy a hangsúly nem a fontban történendő fizetésben, hanem azon van, hogy a felek teljes értékű szolgáltatást tartottak szem előtt. Az eladónak ezt a célját a vevő felismerhette és felismerte. A felek ugyan mellőzték az aranyérték kikötését, de ha az eladó ezt kívánta volna, úgy a vevőnek az ellen nem lett volna ellenvetése. A felek tehát a fontot mint aranybiztonságú pénznemet választották és ez szerződési alap, ha nem is emelkedett szerződési tartalommal. (3. Das englische Pfund wegen seiner Eigenschaft als goldsichere Währung für die Preisberechnung gewählt und dass diese Eigenschaft zwar nicht zum Vertragsinhalt erhoben, wohl aber zur Vertragsgrundlage gemacht sei.) Az ítélet erre a mi felfogásunk szerint kissé idegenszerű megkülönböztetésre Vertragsgrundlage és Vertragsinhalt között nagyon nagy súlyt helyez. Ez a szerződési alap azonban — folytatja az ítélet — az 1931. szept. 21-i Gold Standard Act folytán megrendült, aminek következtében a font értékének 20—30%-át elvesztette. A felek nem látták és nem is láthatták előre azt az előtűk elképzelhetetlen tény, hogy a font törvényileg elszakad az aranybázistól. Evvel a szerződés lényeges alapja megdőlt. (Ist dem Verträge die wesentliche

Geschäftsgrundlage entzogen.) Lényegtelen evvel szemben, hogy a felek által irányadóul vett általános szállítási feltételek a fizetés napján jegyzett árfolyamot tekintik irányadónak, mert ez a rendelkezés csak a szokásos lényegtelen árfolyamingadozásokra vonatkozik.

Az elsőbíróságnak ezt a legutóbb említett indokát a Reichsgericht kifejezetten helytállónak minősíti. Egyébként a Reichsgericht szerint is a szerződési alap megrázkódtatásának (Erschütterung der Vertragsgrundlage der Verkäuferin) következtében emelt felértékelési igény arra a jogszabályra támaszkodik, amelyet a Reichsgericht gyakorlata az úgynevezett kiegyenlítési igény (Ausgleichsanspruch) tekintetében kifejlesztett. Vagyis a Reichsgericht nem felértékelésnek nevezi azt, amit ad, hanem *kiegyenítésnek*, ámbár, mint az ítélet más helyütt maga is megemlíti, a kettő között lényegben nincs különbség, mivel mind a kettő a B. G. B.-nek a Treu und Glauben elvét kimondó 242. §-án alapul. Felértékelésről — ezt is maga a Reichsgericht mondja ki — csak valamely pénznem mélyreható elértéktelenedésénél lehet szó, mint az például az osztrák, lengyel és orosz valuta tekintetében következett be, ahol az illető valuták értékmérő jellegüket elvesztették.

A Reichsgericht által megadott kiegyenlítési igény a következő megfontoláson nyugszik: Kétoldalú szerződéseknél, ha csak különös körülmények ez ellen nem szólnak, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás egyensúlya képezi a szerződésnek a felek által elfogadott alapját; ha ez az alap lényegesen, előre nem láthatott és nem látott módon, valamely időközben hozott törvény folytán megrendül — különösen amidőn az egyik fél a maga teljes értékű szolgáltatását már túlnyomó részben még a változás beállta előtt teljesítette — a Treu und Glauben elve szerint még lehet követelni, hogy a hátrányt szenvedő szerződő felet ne kössük a szerződéshez, hanem neki méltányos kiegyenlítést adjunk. Ez az elv valutaingadozások esetében is áll. A Reichsgericht nem osztja azt az álláspontot, hogy az angol valuta értékcsökkenése még nem érte el a kiegyenlítő igény szempontjából lényegesnek tekinthető mértékét. Viszont a kiegyenlítési igényt az eset körülményei szerint kell a legnagyobb óvatossággal mérlegelni és az nem jelenti szükségképpen a teljes értékcsökkenés kiegyenlítését; viszont kimondta a Reichsgericht az adott esetre is azt, hogy esetleg helytállónak tekinthető a kiegyenítésnek oly módon való megszüntetése, hogy fontonként a teljes aranyárfolyam, 20.40 márka ítélendő meg.

A feloldó végzés a következő körülmények tisztázását hagyja meg a fellebbezési bíróságnak:

1. Mi az eladó viszonya az engedményeshez? Milyen ellenértékért szerezte meg az engedményes a követelést? Tartozik-e

az engedményes az engedményezőnek kiszolgáltatni a perben megítélendő összeget?

2. Nyeresége vagy vesztesége volt-e az eladónak a font árszéséből, importál vagy exportál-e fonalakat, hogy alakulnak az ő bevételei és kiadásai a szóbanforgó ügylettel kapcsolatban, tekintetbe véve az áru beszerzésére, a munkabérekre stb. fordított kiadásait?

A tisztázní rendelt két körülmény közül az elsőt a magam részéről teljesen közömbösnek érzem; a 2. alatt kivizsgálni rendelt tényeket sem tartom eléggé döntőknek. A mondhatni mérész alapgondolatból kiinduló ítélet megtorpan, még mielőtt száz százalékig levonná a maga helyes álláspontjának következményeit. Ugylátszik, hogy a judikaturának ismételten meg kell tennie és mindig elülről kezdenie ugyanazt az utat és a fontvalorizálás felett ítélkező bíró elfelejtette azokat a tanulságokat, amelyeket a márka értékcsökkenéséből szerzett. Az, amit a Reichsgericht „az eset konkrét körülményeinek vizsgálata” címén mond, nagyon hasonlít a valorizációs praxis legelőjének tapogatódzásaihoz. Ami azonban, mondhatni, imponáló a Reichsgericht ítéletében, az az, hogy a nemzeti hiuság szempontjai az igazság keresésének nem állanak útjában. Nem bünteti meg a német bíróság azt az állampolgárát, aki bizalmatlan volt az ő saját hazai pénznemével szemben és nem hagyja a nyakán az ódiúmat annak a kikötésnek, amely szembetűnően a márkának csakis az esésével számol és kizárólag ehhez alkalmazza a valorizációs klauzulát. A Reichsgericht még emögött is a felek igazi és valódi akaratát keresi és ez az akaratot a szerződés szóhangzatán túl is törekszik kifejezésre juttatni.

Az ítélethez füződő cikkek közül dr. *Fritz Hausmann*-nak a Bank-Archiv XXXIII. kötet 26. és 43. oldalain megjelent dolgozatát, valamint *Mügel*-nek a Deutsche Juristen Zeitung 1933. évfolyamában az 1151. lapon megjelent cikkét emelem ki. *Hausmann* cikke igen érdekesen állítja szembe a nominalizmus és valorizmus, a közjogi és magánjogi szemlélet ellentétét. Az előbbieket a valorizáció ellen, az utóbbiak mellette szólnak. A magánjog szempontjából a kérdés az, vajjon a felek aleatorius szerződést kötöttek-e, tudatosan bízták-e rá magukat valamely pénznem sorsára, avagy pedig a pénz értéke a jogilag jelentős tényállás egy darabját képezte-e. (Geldwert ein Stück des rechtserheblichen Tatbestandes.) Kérdésünk egyébként nemcsak a fonttal, hanem a dollárral kapcsolatosan is felmerülhet. *Mügel* a maga cikkében azt az esetet említi, midőn a márkában bizalmatlan német hitelező a márkát akként kívánta valorizálni, hogy egy márka egyenlő 10/42 dollárral (Dollargoldmark, ami mellett van Feingoldmark és Steuergoldmark). Az ilyen kiköté-

seket *Mügel* szerint akként kell értelmezni, hogy a hitelező a dollár értékcsökkenése következtében ne kapjon kevesebbet az eredetileg szem előtt tartott márkaösszegnél.

Úgy hiszem, hogy mindezekből a mi bírói gyakorlatunknak is le kell vonnia a tanulságokat. Minálunk talán ritkábban, de azért mégis elfordulhatnak oly esetek, midőn a dollár vagy font valorizációjának kérdése bíróság elé kerül. Szerintem a bíróságnak nálunk is azt kell keresnie, mi volt a felek szerződéskötés-kori akarata és hogy evvel a szerződéskötés-kori akarral összeegyeztethető-e az, hogy a hitelező szenvedjen kárt a világ két legerősebbnek tartott valutájának értékcsökkenése miatt.

Dr. Vági József.

Harmadikok javára történő marasztalás. A Polgári Jog mult évi novemberi számában e címfelirat alatt megjelent cikk kiegészítéséül érdemes megemlíteni a kir. Kúria P. VII. 1.549/1933. számú határozatát, amely az alábbi kijelentést is tartalmazza: „a felperesnek . . . módjában áll marasztalás iránt indítható perben kérelmét a hitelezők javára, vagy bírói letétbe helyezés iránt is előterjeszteni”. Ez a kúriai ítélet is, amelyet egy más tanács hozott meg, mint az előző perben említett kúriai ítélet, nyíltan deklarálja a harmadikok javára előterjeszhető kérelem megalapozottságát. Nem von le ennek az ítéletnek a mi kérdésünk szempontjából való jelentőségéből semmit, hogy ezuttal a Kúria nem a harmadik javára előterjesztett marasztalás, hanem a harmadik javára marasztalás helyett előterjesztett bírói letétbehelyezés iránti per lehetőségét mondja ki.

B. S.

Kártérítési felelősség antiszociális magatartásért. A kártérítési jog a modern magánjog azon része, amelynek terén a jogfejlődés a speciális-méltányossági szempontok térhódítása kapcsán a legnagyobb arányokat öltötte. A lehetőségek e téren még ma sincsenek kimerítve, mert a kártérítési jog rugalmasságánál és körülhatárolatlanságánál fogva mint a társadalmi és gazdasági fejlődés folytán adódó új helyzetekben a formális jog elégtelensége és rigiditása következtében előálló hézagok kitöltője s mint a legkülönbefélebb szociális és gazdasági méltánytalanságok korrektívuma állandó alakulásban, változásban és fejlődésben van. Milyen korlátlan teret és mozgási lehetőséget enged például Magánjogi Törvényjavaslatunknak az objektív felelősségről szóló és a bírói gyakorlat által már teljes egészében consecrált 1737. §-a a bírói kogníciónak az élet- és társadalmi viszonyok figyelembevételével való érvényesülésre!

A kártérítési jog igen gyakran a formális, — kodifikációval kimerített vagy kimeríthető, — jog és az erkölcsi igazság közötti összekötőkapocs szerepét töltvén be, felvethető az a kérdés, hogy nem lehet-e az erkölcsi parancs, a kategórikus impe-